

Požar skladišta eksploziva

Dojava

Prilikom dolaska na posao 23. kolovoza 2001. godine vatrogasci 2. smjene Javne profesionalne vatrogasne postrojbe Grada Osijeka nisu ni slutili koliko će te noći biti blizu "Svevišnjem".

Preuzimanjem dežurstva od dnevne smjene obavljene su formalnosti oko rasporeda djelatnika po vozilima, pregleda opreme te izmijenjene informacije između odlazećeg i nastupajućeg zapovjednika.

Razgovori su praćeni šalama i smijehom, nezaobilaznom terapeutikom kod stresovima bremenitog posla.

Najnadareniji i uvijek sklon šali i smijehu upravo je zapovjednik smjene Radoslav Grubišić, čovjek s velikim iskustvom u

Radoslav Grubišić

borbi s vatrenom pošasti, a tu su i njegovi mladi, ali vrloiskusni vatrogasci.

Polako, ali sigurno utišavaju se zvukovi radnog ditiramba i ustupaju mjesto plitkom, nemirnom snu, sluteći na pokvarenost iznenadnog udara stvarnosti koja se uvijek šulja s leđa, ma koliko je željeli dočekati podignutog garda.

Budni ostaju tek oni koji moraju te nekoliko djelatnika u razgovoru o poslovnim i životnim problemima sjedeći u sali za odmor i gledajući kasni TV noćni program.

Razgovor im zastane u trenutku, jer im do ušiju dopre zvuk snažne detonacije, a nakon nekog vremena još jedan.

Trenutak nevjerice te oslušivanja zvona i razgovora između dežurnog operativnog i dojavitelja, a nakon toga gužva na spusicama, oblačenje zaštitnih odijela, uskakanje u vozila i čekanje na izlazak dok organizam u bitno sporijem ritmu pokušava pratiti ono što automatizam brojnih ponavljanja obavlja bez njegove volje.

Dojava očigledno uzbuđenog dežurnog djelatnika Policijske uprave ledi krv u žilama i najhladnokrvnijima - gori skladište eksploziva u dvorištu Policijske uprave.

Zapovjednik smjene, nakon primljene obavijesti kratko razmisli te izda prve zapovijedi:

- ✓ izlaze prva navalna kola i autocisterna,
- ✓ obavijestiti zapovjednika postrojbe o događaju.

Kola redom izlaze, ali ne uz zaglušujući zvuk sirena, kako je uobičajeno, već u

tišini spuštenih prozorskih stakala uz osluškivanje nadolazećih, sve učestalijih i jačih detonacija iz pravca Policijske uprave.

Kroz glavu zapovjednika prolaze misli brzinom munje, pokušavajući mozaik utisaka sastaviti u jasnu sliku onoga što ih čeka.

Mjesto intervencije

Približavajući se području iz kojeg je gotovo izvjesno da se u njega ne može ući i ostati neozlijeđen, postaje sve sigurniji da odustajanja, niti čekanja ne smije biti.

Situacija više nego opasna s neumitnom dinamikom ka puno težoj.

Smještaj objekata Policijske uprave u ovoj situaciji više je nego nezgodan, u širem centru Osijeka uz glavni autobusni i željeznički kolodvor s južne strane, Radićevu ulicu sa zapadne, Reissnerovu sa sjeverne i Kardinala Alojzija Stepinca sa istočne strane, u kojima su poslovni i stambeni objekti.

Privremeno skladište minsko-eksplozivnih i ubojnih sredstava bilo je smješteno u čeličnom kontejneru u sjeveroistočnom dijelu dvorišta Policijske uprave, koje je sa sjeverne i istočne strane opasano začeljima stambenih objekata od kojih neki imaju otvorena prozorska okna na dvorišnu stranu Policijske uprave.

S južne strane kontejnera bila su tri objekta Policijske uprave: objekt sa elektroenergetskim postrojenjem, objekt i postrojenja benzinske crpke, objekt glavne upravne zgrade Policijske uprave.

Sa zapadne strane dvorišta su dva objekta: zapadno krilo zgrade PU i glavno kružno skladište oružja i streljiva s laganim limenim krovom.

Mogućnost proširenja požara bila je vrlo izvjesna zbog brojnih letećih projektila što ih je razbacala silina eksplozija drugih minsko eksplozivnih i ubojnih sredstava koja su se nalazila uskladištena u kontejneru (prema izjavama zamjenika zapovjednika Policijske uprave u kontejneru je bilo uskladišteno oko 80.000 komada streljiva, oko 200 ručnih bombi, te

znatan broj minsko eksplozivnih naprava od tvorničke do priručne proizvodnje, jer se radilo o napravama oduzetim od građana u akciji nazvanoj "Zbogom oružje").

Projektili su letjeli po nekoliko stotina metara u svim smjerovima oko mjesta eksplozije i prijetili da se požar prenese na taj način i na druge objekte, što bi svakako izazvalo veća stradanja zatečenog stanovništva.

Prilikom dolaska u Stepinčevu ulicu, čiji se objekti naslanjaju na dvorište Policijske uprave, jedan je stanar istrčao pred vozila i uzbuđeno objašnjava da su u sobi ostali blokirani njegova supruga i dvoje djece, jer se od siline detonacije pomaknuo dio namještaja i zapriječio ulaz u sobu.

Vatrogasci su se odmah probili do uspaničenih stanara te ih izveli u sigurniji prostor.

Ruski rulet

Nakon toga uslijedio je zahtjevan posetak.

Vozilima je trebalo doći do čela zgrade Policijske uprave koja će poslužiti kao fizička prepreka, odnosno zaklon za razvoj vatrogasne akcije.

Na tom putu čekao ih je brisani prostor od dvadesetak metara na kojem nema zaklona koji bi ih zaštitio od letećih projektila i krhotina predmeta. Taj prostor se vatrogascima, u tom trenutku činio kilometrima dug. Zapovjednik ne odustaje od prolaska i vozila su krenula na "ruski rulet".

"Dobro je. Povukli smo vruga za rep, a da nam nije uzvratilo. Idemo dalje", pomislio je zapovjednik.

Dolaskom na odredište vatrogasci izlaze iz vozila i ulaze na dva ulaza s južne strane u Policijsku upravu.

Unutar zgrade je kaos. Kao u vremenu 91. i 92. kada su prizori uništenih i oštećenih objekata bili svakodnevnica. Dvorišna strana glavne upravne zgrade ostala je bez stakala, a policajci zatečeni u objektu konsternirani su. Situacija je tipična za sve velike akcidente.

Nekoliko hrabrih djelatnika policije, čak i bez zaštitne odjeće uspostavilo je prugu za gašenje brojnih zapaljenih automobila, iako svjesni da im to neće uspjeti.

Inače, Policiji sve pohvale, osim kritike koja se odnosi na smještaj skladišta eksplozivnih i ubojnih sredstava, jer su pokazali da znaju posao osiguravanja ugroženog prostora te, saniranja i smanjivanja stradanja od posljedica nemilog događaja.

Radi sprječavanja širenja požara na okolne objekte, zapovjednik zapovijeda uspostavljanje pruge i mlaza iz prostorije najbliže opožarenom dijelu dvorišta s ciljem zaštite objekata i postrojenja benzinske crpke koja je bila odvojena zidom od ugroženog dijela dvorišta izgrađenog kao samostojeći.

Gašenje požara

Nakon razmještanja ljudi, zapovjednik odlazi po potrebnu opremu i razvija jedan mlaz kroz srednji ulaz objekta te nastavlja vrlo riskantan dio akcije u dvorištu koje je prepuno razbacanih projektila i gorućih automobila sve do čela goruće fronte sa zapadne strane. Provlači se između parkiranih automobila, koji u tom trenutku ne gore, posluživši se desnom stranom oklopnog vozila parkiranog uz sjevernu stranu dvorišta kao zaklonom. Tu započinje neravnomjernu borbu koja je svakog trena mogla završiti dezintegracijom cijelog prostora.

Nakon što je zapovjednik JVP dobio informaciju o događaju, izdaje zapovijed za mobiliziranjem vatrogasaca JVP, prije svega vozača, zbog eventualne potrebe izlaska nekolicine vozila u istom trenutku. Zapovijeda i stavljanje u pripremu tri gradska dobrovoljna vatrogasna društva.

Dolaskom na mjesto događaja zapovjednik JVP zatiče vatrogasce i policajce kako združenim snagama pokušavaju stati na kraj zaista podivljalom požaru. Saznavši gdje se nalazi zapovjednik intervencije (u dvorištu Uprave na jednom mlazu) za trenutak "proključa" od bijesa, jer nije na čelu zapovjedne pozicije odnosno odrađuje nešto što bi trebao napraviti netko od vatrogasaca.

Ubrzo zapovjednik JVP shvati da je zapovjednik intervencije postupio

ispravno, jer je akcija bila toliko rizična da bi slanje bilo kog drugog značilo vlastito izvlačenje od odgovornosti.

Shvativši u potpunosti ozbiljnost situacije, zapovjednik JVP poziva zapov-

jednika i sve vatrogasce na dogovor na kojem pada odlučujući plan.

Požar se gasi pjenom, jer to je jedini način da gorenje automobila i projektila prestane.

Obustavljaju se svi mlazevi i uspostavljaju se mlaz za tešku pjenu koju se dobiva direktno preko pumpe iz vozila i dozatora.

Malo po malo žilavi požar vatrogasci svladavaju i nakon toga slijedi završni udar. Navalnim vozilom prilazi se s južne strane, koristeći zid iza benzinske crpke kao zaklon, i preko monitora s krova vozila zasipa se sav ugroženi prostor slojem pjene.

Nakon utišavanja plamena, a time i prestanka detonacija vatrogasci se skupljaju na jedno mjesto u dvorištu PU i polako postaju svjesni onoga što se dogodilo.

Čuvši da nije bilo smrtno stradalih u ovom događaju, počinju šalama grijati smrznute duše.

Zapovjednik ostavlja jedno vozilo i dva vatrogasca na dežurstvu, a ostali se vraćaju u postrojbu.

Prilikom odlaska na počinak, nije bilo nijednoga od vatrogasaca koji nije izmolio "Oče naš" zahvalivši Bogu na njegovoj darežljivosti.

Dan nakon akcidenta

Nakon prespavanja ostatka noći, počinju se odvijati medijski skupovi na kojima građani izražavaju zgražanje ovim događajem. Ponegdje se čuje i koja pohvala vatrogascima na hrabro i brzo obavljenom poslu.

Tijekom radnog dana župan saziva sastanak Kriznog stožera Županije na kojem se nalaze stručnjaci iz raznih područja i vodi se rasprava o utjecaju eksplozija i

požara na okoliš i eventualnim mjerama koje se moraju poduzeti u zaštiti građana te saniranju posljedica nesreće.

Postavljaju se razna pitanja o načinu gašenja, o sredstvima za gašenje i njihovoj eko prihvatljivosti te o utjecaju na okoliš eksploziva, kao i sredstava za gašenje u kombinaciji s tvarima i spojevima nastalim u termičkim i tlačnim promjenama atmosfere uzrokovanim eksplozijama.

Dragić Mutavdžić dipl. ing. kemije, djelatnik osječkog "Zavoda za unapređenje sigurnosti" ističe da je bilo prisutno više vrsta eksploziva od tetrila, trotila, amonita, pentrita, vitezita, olovnog azida do živinog fulminata. Redao je kemijske spojeve koji u kombinaciji s vodom za gašenje povećavaju svoju kiselost, a time i štetnost od kojih neki imaju i izrazito kancerogena i mutagena svojstva. Ističe da voda kao sredstvo za gašenje nije dobrodošla kod ovih kemijskih spojeva već se trebalo u vodi rastvoriti 333 gr/l gašenog vapna koje bi imalo neutralizirajući učinak na štetne kemijske spojeve.

Zapovjednik JVP uključuje se u raspravu o složenosti požara, budući da su bili prisutni i drugi materijali čije bi gorenje složilo situaciju (prije svega automobili kojih je gorilo više od dvadeset).

Rasprava je završila zaključkom da se nije moglo drukčije postupiti u datoj situaciji.

Zapovjednik izvješćuje prisutne da se koristilo Alcosil AR FFFP pjenilo i podnosi deklarativni list. Potrošilo se oko 400 lit. pjenila i 20 m³ vode.

Analiza postupaka

Korist od vatrogasnog nastupa:

1. spriječeno širenje požara na okolne objekte, a time i daljnje stradanje ljudi (tri osobe lakše ozlijeđene u događaju).
2. brzom i smjelom akcijom smanjena mogućnost duže izloženosti gasitelja, policajaca i okolnog stanovništva utjecaju štetnih spojeva nastalih u pirolitičkim procesima eksplozivne i goruće atmosfere.

Pogreške u vatrogasnoj akciji te nedostaci u tehni:

1. niti jedan djelatnik od trinaest prisutnih zajedno sa zapovjednikom JVP nije nosio izolacijski aparat za zaštitu organa za disanje (vatrogasci su bili u dodiru s barem pet vrsta različitih materijala i kemijskih spojeva s izrazito kancerogenim i mutagenim djelovanjem - tri materijala u automobilskim gumama te dva kemijska spoja iz prisutnih eksploziva).
2. Kod pokušaja uspostave mlaza za pjenu pojavio se problem s dobivanjem pjene, a bez utvrđenog razloga.
3. Radio veza u toku akcije djelomično je zakazala te su vatrogasci morali napuštati svoje zaklone kako bi prenosili zapovjedi strojarima, a time se izlagali pogibelji od eksplozija.
4. Dekontaminacija odjeće, obuće, vozila i opreme po dolasku u postrojbu nije adekvatno izvršena (vozila su prana vodom, kao i odjeća koju su rijetki vatrogasci oprali. Zaštitna odjeća je zastarjela, isprana i upitne nepropisnosti što dovodi u pitanje adsorpciju štetnih tvari budući da tijelo upija više kožom nego plućima.).
5. Otpadna voda direktno je ispuštana u kanalizaciju što svakako doprinosi sveukupnom zagađenju tla te podzemnih voda kao i rijeke.
6. Nepostojeća strategija gašenja takve vrste požara ostavila je previše prostora za improvizacije.
7. Posljednja i najveća kritika taktici gašenja s postavljenim pitanjem - kakva bi ocjena taktičkog nastupa bila da je kojim slučajem nastradao koji od vatrogasaca? Vjerojatno čista jedinica.

Analizirajući navedeno zapovjednik JVP počeo je rješavati ono što je u ovom trenutku moguće:

1. krenulo se u nabavku pet ručnih radio uređaja te dvadeset baterijskih uložaka za postojeće uređaje kao i nabavku repetitora.
2. Stupilo se u kontakt sa "Zavodom za unapređenje sigurnosti" radi proširenja spoznaja o štetnosti utjecaja kemijskih spojeva i tvari kojima su vatrogasci izloženi na intervencijama s ciljem podizanja svijesti o potrebi korištenja raspoložive opreme za zaštitu vatrogasaca.
3. Zatražilo se otkrivanje uzroka zakazivanja opreme za dobivanje pjene preko pumpe iz vozila.
4. Pokrenula se nabavka zaštitne odjeće i obuće.
5. Započelo se istraživanje tržišta za kupnju opreme za dekontaminaciju.
6. Započelo se istraživati mogućnost rekonstrukcije kanalizacije u cilju primarnog pročišćavanja otpadnih voda.

